

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра історії України

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри історії України

_____ Олександр АВАЛЬНЮК

31 серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Архівна та музейна справа

підготовки фахівців за освітньо-професійною програмою спеціальності галузі знань мова навчання	<i>першого (бакалаврського) рівня вищої освіти</i> <i>Середня освіта (Історія)</i> <i>014 Середня освіта (історія)</i> <i>01 Освіта/Педагогіка</i> <i>українська</i>
---	--

2023-2024 навчальний рік

Розробник програми:
кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії України

Олійник Сергій Васильович

Ухвалено на засіданні кафедри історії
України
Протокол № 1 від «31» серпня 2023 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми

Ігор ОПРЯ

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ

1. Мета навчальної дисципліни «Архівна та музейна справа» полягає у наданні здобувачам вищої освіти необхідних знань з архівознавства і музеєзнавства, не лише теоретичного, а й практичного змісту, що будуть слугувати базою для підготовки майбутніх фахівців, котрі вони зможуть застосовувати у науково-дослідницьких і викладацьких цілях в освітніх закладах різного типу.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
Рік навчання	1-й
Семестр вивчення	1-й
Нормативна/вибіркова	нормативна
Кількість кредитів ЄКТС	3
Загальний обсяг годин	90
Кількість годин початкових занять	44
Лекційні заняття	24
Семінарські заняття	20
Самостійна та індивідуальна робота	46
Форма підсумкового контролю	екзамен

3. Статус дисципліни *освітній компонент професійної підготовки.*

4. Передумови для вивчення дисципліни – дисципліна вивчається у першому семестрі.

5. Програмні компетентності навчання

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теорій та методів педагогіки, психології, історії, методики викладання історії та характеризується комплексністю й невизначеністю. Умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти

ЗК 01	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
ЗК 02	Здатність вчитися і бути сучасно навченим
ЗК 03	Здатність до вираження національної культурної ідентичності
ЗК 05	Здатність критично а креативно мислити, виявляти ініціативу і мотивувати людей та рухатися до спільної мети, а також навчатися протягом всього життя
ЗК 08	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного, демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Спрямованість на вирішення складних питань в організації освітньої

	діяльності в межах законодавства України а європейських країн.
ЗК 09	Здатність зберігати і примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 09	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів), принципів професійної етики і дотримуватися правил академічної доброчесності
СК 03	Здатність застосовувати прикладні навички роботи з джерелами, що входять в комплекс спеціальних історичних дисциплін.

6. Програмні результати навчання:

ПРН 01	Вміти застосовувати знання з української мови за професійним спрямуванням на практиці
ПРН 10	Застосовувати знання з курсу археології та архівно-музейної справи у професійній діяльності
ПРН 19	Демонструвати системні знання та практичні навички з дисциплін передбачених даною ОПП та навчальним планом
ПРН 20	Вміти використовувати у професійній діяльності спеціальну історичну термінологію, користуватися фаховою науковою літературою

7. Методи навчання: Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, мозкова атака, робота з першоджерелами, словниками, посібниками, дидактичними матеріалами та іншими джерелами інформації, робота з інтернетними публікаціями та матеріалами вебсайтів, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.

8. Засоби діагностики результатів навчання: опитування, тести, самостійна робота, модульна контрольна робота, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища MOODLE, презентації результатів виконаних завдань та досліджень, студентські презентації та виступи на наукових заходах.

9. Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекції	семінари	с.р.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль №1 «Архівна справа»				
Архівознавство як наука та навчальна дисципліна	5	2		3

Теоретичні засади архівознавства	22	4	8	10
Історія архівної справи	18	6	2	10
Всього	45	12	10	23
Змістовий модуль №2 «Музейна справа»				
Музеєзнавство як наука і навчальна дисципліна	5	2		3
Музей - історія створення, роль і соціальні функції	16	4	2	10
Науково-фондова, експозиційна та культурно-освітня робота музеїв	24	6	8	10
Всього	45	12	12	23
Разом	90	24	20	46

10. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні питань практичного заняття, виконанні аналітичних завдань. Форма модульного контролю: модульна контрольна робота. Формою підсумкового контролю є іспит.

11. Критерії оцінювання

Поточний контроль			Екзамен	Сума
Змістовий модуль №1 (30 балів)			40 балів	100 балів
Рейтингова оцінка	МКР	Самостійна робота		
12	12	6		
Змістовий модуль №1 (30 балів)				
Рейтингова оцінка	МКР	Самостійна робота		
12	12	6		

Оцінювання практичного заняття

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	5	Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити

		і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях, не виконав модульної контрольної роботи (МКР), завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю.

Пропущені заняття здобувач вищої освіти має обов'язково відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні, семінарські, лабораторні, індивідуальні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Здобувачу вищої освіти, який не виконав поточних домашніх завдань, не підготувався до навчальних занять, в журнал обліку роботи академічної групи ставиться 0 балів.

Здобувач вищої освіти, знання, уміння і навички якого на навчальних заняттях за 12-бальною шкалою оцінено від 1 до 3 балів, вважається таким, що недостатньо підготувався до цих занять і має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Поточну заборгованість, пов'язану з непередготовленістю або недостатньою передготовленістю до навчальних занять, здобувач вищої освіти повинен ліквідувати. За ліквідацію поточної заборгованості нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12).

Рейтингова оцінка у балах знань, умінь і навичок здобувача на навчальних заняттях з навчального (змістового) модуля обчислюється після проведення цих занять та ліквідації ним поточної заборгованості, пов'язаної з пропусками занять, непередготовленістю або недостатньою передготовленістю до них відповідно до «Положення про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (зі змінами та доповненнями)» (<https://cutt.ly/mLTb6am>).

Здобувачі вищої освіти, які за виконання завдань СР отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися на звіт за виконання СР на консультації, або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Модульна контрольна робота (дві модульні по 12 балів)

Модульна контрольна робота складається з трьох питань. Кожне з питань оцінюється по 4 бальній ситсемі. 4 бали – відмінно; 3 бали – добре ; 2 бали - задовільно (достатній рівень) ; 1 бал – задовільно (достатній рівень)

Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Оцінювання модульної контрольної роботи:

МКР 12 балів	високий рівень	11-12 б.
	достатній рівень	9-10 б.
	середній рівень	7-8
	початковий рівень	менше ніж 7 б.

Семестровий екзамен (40 балів)

Білет іспиту складається з трьох питань. Наприклад:

1. Початок архівів в Україні. Українські архіви в литовсько-польську добу.
2. Архівне описування.
3. Комерційна та фандрайзингова діяльність музеїв.

Кожне питання оцінюється по 12 бальній системі, а на основі середнього балу, за рейтинговою формулою

(ваговий бал – 40) і виставляється остаточна оцінка.

Загальне оцінювання екзамену:

- 40-36 балів – високий рівень;
- 35-30 балів – достатній рівень;
- 29-24 бали – середній рівень;
- 23 бали і менше – початковий рівень.

Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, не допускаються до екзамену. Вони допускаються до нього після ліквідації академічної заборгованості за результатами поточного контролю.

Вважається, що здобувачі вищої освіти підготувалися до іспиту, якщо рейтингова оцінка за його результатом більша або дорівнює 24 балам.

Здобувачам вищої освіти, які за іспит отримали незадовільну оцінку, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки. Ліквідація академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяється до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускається не більше двох разів з навчальної дисципліни: один раз викладачеві, другий – комісії, яка створюється за розпорядженням декана історичного факультету.

Якщо здобувач вищої освіти ліквідує академічну заборгованість на засіданні комісії, яка створюється за розпорядженням декана історичного факультету, його відповідь оцінюється за 100-бальною шкалою без урахування результатів поточної успішності.

В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)» (https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Зарахування результатів неформальної / інформальної освіти регулюється «Порядком визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної / інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка» (<https://cutt.ly/LODbDIL>).

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100 і більше	A (відмінно)	відмінно
82-89	B (дуже добре)	добре
75-81	C (добре)	
67-74	D (задовільно)	задовільно
60-66	E (достатньо)	
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з директором навчально-наукового інституту української філології та журналістики та з дозволу ректора університету.

12. Рекомендована література

Основна

1. Про Національний архівний фонд і архівні установи: Закон України від 24 грудня 1993 р. Київ, 1994
2. Закон України від 13 грудня 2001 р. «Про внесення змін до Закону України «Про Національний архівний фонд і архівні установи». Київ, 2002
3. Закон України «Про музеї і музейну справу» // Відомості Верховної Ради України (далі – ВВР). 1995. № 25.
4. Закон України «Про охорону культурної спадщини України» // ВВР. 2000. № 39.

5. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» // ВВР. 2004. № 26.
6. Положення про Державний реєстр національного культурного надбання України // Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 1992 р. № 466.
7. Положення про принципи та критерії визначення цінності документів, порядок створення та діяльності експертних комісій з питань віднесення документів до Національного архівного фонду. 20 жовтня 1995 р. // Архіви України. 1995. №. 4–6. С. 6-11.
8. Архівознавство: підручник для студентів вищих навчальних закладів України / [Редкол.: Я.С.Калакура (гол. ред.) та ін.]. Київ, 1998. 316 с.
9. Архівознавство: підручник для студентів іст. ф-тів. вищ. навч. закладів України / [Заг. ред. Я.С.Калакури та І.Б.Матяш]. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2002. 353 с.
10. Вайдахер Ф. Загальна музеологія [пер.з нім. В.Лозинський, О.Лянг, Х. Назаркевич] / Вайдахер Ф. Львів : Літопис, 2005. 632 с.
11. Матяш І. Б. Архівознавство: методологічні засади та історія розвитку. Київ: ВД «Києво-Могилянська академія», 2012. 515 с.
12. Мезенцева Г. Г. Музеєзнавство (на матеріалах Української РСР). Київ: Наукова думка, 1980. 130 с.
13. Нариси історії архівної справи в Україні / [За заг. ред. І.Б.Матяш та К. І. Климової]. Київ: Вид. дім «КМ Академія», 2002. 612 с.
14. Олійник С. В. Архівознавство. Конспект лекцій для студентів історичних факультетів вищих навчальних закладів України. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 144 с.
15. Основи музеєзнавства : навч. посіб. / О.В. Виноградова, В.Г. Дарчук. Львів : «Магнолія 2006», 2012. 185 с.
16. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв. Посібник // Під редакцією: В. Великочого, Н. Гасюк. Авторський колектив: П. Горішевський, М. Дейнега, М. Ковалів, В. Мельник, Н. Рега, С. Оришко, О. Соколова. – Івано-Франківськ: Плай. 2005. 64 с.
17. Основи музейної справи: навчальний посібник / Уклав А.М. Трембіцький. Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2017. 256 с.
18. Паур І.В. Основи музейної справи : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський, 2021. 204 с.
19. Рутинський М. Н., Стецюк О.В. Музеєзнавство. Навчальний посібник / М. Н. Рутинський, О. В. Стецюк. Київ: Знання, 2008. 428 с.
20. Хрестоматія з архівознавства: Навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / [Упоряд.: Г.В.Боряк та ін.]. Київ: Вид. дім Академія, 2003. 408 с.
21. Якубовський В. І. Музеєзнавство: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Вид.2, доп. і переробл. Кам'янець-Подільський, 2012. 352 с.

Допоміжна

1. Апанович О. М. Архів Коша Нової Запорозької Січі // Архіви України. 1989. № 6. С.13-27.
2. Архів ЦК Компартії України // Архіви України. 1991. №3. С. 47-51.
3. Боряк Г. В. Десять років інформатизації архівної справи в Україні: проблеми, здобутки, перспективи // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: міжвід. зб. наук. праць. К., 2002. Вип. 5: архіви – складова інформаційних ресурсів суспільства. С. 9-18.
4. Боряк Г. В. Сукупна архівна спадщина України: до проблеми змісту понять Державного та Національного архівного фонду // Архіви України. 1995. № 4–6. С. 42-61.
5. Бутич І. Л. До питання про шляхи поповнення Національного архівного фонду України // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи: Наук. доп. Всеукр. конф. (19–20 листоп. 1996 року). К., 1997. Ч.1. С.288-294.

6. Делеган М.В. До питання про історію архівної справи на Закарпатті // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи. Наук. доп. на Всеукр. конф. (Київ, 19-20 листопада 1996 р.). Ч. 1. К., 1997. С. 140-145.
7. Довбищенко М. В. Українські церковні архіви литовсько-польської доби: історична доля та перспективи реконструкції // Архіви України. 2001. №6. С.10-23.
8. Дубик М. Архіви Києва часів німецької окупації вересень-листопад 1941) // Наукові записки Інституту української археографії та джерелознавства імені М.С.Грушевського: збірник праць молодих вчених та аспірантів. К., 1997. Т. 2. С. 519-543.
9. Калакура Я. С. Сучасна концепція архівознавчої освіти // Українське архівознавство: історія, сучасний стан і перспективи. Ч. 1. К., 1997. С. 42-47.
10. Качановська Л., Овчаренко Ф., Шурубара А. Використання органокомплексів дисперсних мінералів у біозахисних матеріалах // Студії з архівної справи та документознавства. К., 1997. Т.2. С. 39-43.
11. Кисильов І. М. Про автоматизовану інформаційну систему архіву // Студії з архівної справи та документознавства. Т.2. К., 1997. С. 29-33.
12. Коваленко О.Б. Чернігівська архівна комісія (до 80-річчя з дня заснування) // Український історичний журнал. 1976. №12. С.121-125.
13. Лозицький В.С. Правові засади міжнародного співробітництва в галузі реституції архівних фондів і документів: історія, проблеми, перспективи // Архівознавство України. 1997. № 1-6. С.15-21.
14. Матяш І. Історія вивчення архівної справи в Україні в 20-30-ті роки // Історія України. 2000. № 16. С. 8-10.
15. Мітюков О. Г. З історії архівів в Україні (від найдавніших часів до початку ХХ ст.) // Архіви України. 1991. № 2. С. 29-40.
20. Основні положення організації науково-дослідної та методичної роботи в державних архівних установах України / Держкомархів України. УНДІСДЯ: Уклад.: І.Б. Матіяш (кер.), В.М. Гика, С.Г. Кулешов, Л.П. Одинока, Т.П. Прись, К.Т. Селіверстова, Н.М. Христова. К., 2001. 51 с.
21. Палієнко М. Г. Архівні центри української еміграції (створення, функціонування, доля документальних колекцій). К.: Темпора, 2008. 688 с.
22. Руденко С. Б. Музейна пам'ятка: соціокультурна сутність та місце в системі історикокультурних цінностей : монографія. Київ: НАКККІМ, 2012. 120 с.
23. Санцевич А. Роль архівів у розвитку історичної науки // Архіви України. 1998. №3. С. 19-25.
24. Солонська Н. Г. Літописні джерела до історії формування бібліотеки Ярослава Мудрого // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. збірн. наук. пр. К., 2001. Вип. 3. С. 209-212.
25. Христова Н. Перспективи розвитку системи каталогів до архівних документів у державних архівах України // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. зб. наук. праць. К., 1999. Вип.1: Архів і особа. С.72–77. 29. Як сформувати особистий архівний фонд // Архіви України. 1992. № 5–6. С.85–86.